

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра спеціальних історичних дисциплін та правознавства

Маркевич О. В.

Історіографія історії слов'янських народів

Методичні рекомендації до виконання семінарських занять з курсу
„Історіографія історії слов'янських народів” для студентів історичного
факультету

Житомир
Вид-во ЖДУ імені Івана Франка
2014

УДК 930.1:94=16

ББК 63:63.5

М 27

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол № 5 від 26.12.2014 р.)*

Рецензенти:

Кондратюк Ю. С. – кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарних і соціальних наук Житомирського державного технологічного університету;

Магась В. О. – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова Державного університету телекомунікацій.

Маркевич О. В.

М. 27 Історіографія історії слов'янських народів: Методичні рекомендації до виконання семінарських занять з курсу „Історіографія історії слов'янських народів” для студентів історичного факультету: Житомир: вид. ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 49 с.

У методичних рекомендаціях для підготовки до семінарських занять з курсу „Історіографія історії слов'янських народів” для студентів історичного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка вказано на мету та завдання курсу. Методична розробка містить навчальний план, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, контрольні питання, список рекомендованої літератури.

УДК 930.1:94=16
ББК 63:63.5

© Маркевич О. В. 2014
© Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни «Історіографія історії слов'янських народів».....	6
Рекомендована література до курсу «Історіографія історії слов'янських народів».....	7
Плани семінарських занять та тем на самостійне опрацювання	10
Теми курсових, дипломних, магістерських робіт.....	36
Питання до іспиту з курсу «Історіографія історії слов'янських народів».....	37
Тестові завдання з курсу «Історіографія історії слов'янських народів»	40

ВСТУП

Становлення історика як фахівця та дослідника неможливе без поглибленого вивчення історіографії, як історії історичної науки та історичної науки України та інших провідних країн світу. Тому зростає значення розуміння процесу розвитку історичних знань у слов'ян від часів формування у них державності і до сучасності. Вивчення цього курсу сприятиме поглибленню знань студентів з історії слов'янських народів, особливостей формування державності, мови, культури, становлення відповідностей між процесами, що відбувалися на українських землях та в країнах слов'янського світу.

Методичні рекомендації включають навчально-тематичний план, плани семінарських занять, контрольні запитання, список рекомендованої літератури, теми курсових, дипломних, магістерських робіт, питання до іспиту. Даний курс має тісний зв'язок із іншими науками і навчальними дисциплінами («Історія слов'янських народів», «Всесвітня історія», «Нова та новітня історія країн Європи та Америки», «Українська історіографія», «Актуальні проблеми сучасної зарубіжної історіографії», «Історія рідного краю»), що допоможе студентам використати набуті знання для вивчення названих дисциплін, а також в професійній діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни **“Історіографія історії слов'янських народів”** є вивчення студентами розвитку історичної думки у слов'янських народів від часів формування у них держав, становлення історичної науки в середині – другій половині XIX ст., деталізація основних тенденцій сучасних науково-історичних досліджень.

Основними завданнями вивчення дисципліни **“Історіографія історії слов'янських народів”** є:

- виділили основні етапи розвитку історичної науки у слов'янських країнах;
- визначити досягнення провідних істориків Росії, Білорусії, Польщі, Болгарії, Чехії, Словаччини, вміти порівняти з розвитком історичної науки в Україні;
- ознайомити з наявною науковою літературою та навчити критично аналізувати і оцінювати її;
- розглянути життєвий шлях та наукову діяльність істориків Росії, Білорусії, Польщі, Болгарії, Чехії, Словаччини;
- виділити та засвоїти напрямки діяльності наукових історичних товариств, які існували в слов'янських країнах;
- ознайомитись з науковою історичною періодикою, яка видавалась в слов'янських країнах;

У результаті вивчення курсу студент повинен знати:

- основні етапи розвитку історичних знань в слов'янських країнах;
- історичні твори провідних істориків Нового та Новітнього часу в Білорусії, Польщі, Болгарії, Чехії, Словаччини, суспільно-політичні умови, в яких вони були створені;
- знати життєвий шлях та наукову діяльність провідних істориків цих країн;

- основні напрямки діяльності наукових історичних товариств, які існували в слов'янських країнах Нового і Новітнього часу і займались історичними дослідженнями, знати наукові видання цих товариств;

- знати наукову періодику, яка видавалась в слов'янських країнах;

- основні твори мемуарної літератури з історії нового та новітнього часу;

У процесі вивчення курсу «Історіографія історії слов'янських народів» студент повинен вміти:

- виділяти та аналізувати закономірності розвитку історичного процесу у слов'янських країнах;

- орієнтуватись в науковій літературі з основних проблем історії;

- критично підходити до поглядів істориків на минуле слов'янських країн, порівнювати здобутки дослідників на одну і ту ж проблему;

- висловити власну думку на історичні проблеми, яка спиралась би на глибокі знання європейської та світової історії;

- пропагувати життя і творчість провідних істориків;

- використати здобуті знання під час написання конкурсних та кваліфікаційних робіт.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

«Історіографія історії слов'янських народів»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Всього	У тому числі				Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.		С.р.	Л.	П.	Ла б.	Інд .
Модуль 1. СТАНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ У ПІВДЕННИХ СЛОВ'ЯН											
Тема 1. <i>Предмет і завдання курсу «Історіографія історії слов'янських народів»;</i>	12	2	-			10	10				10
Тема 2. <i>Болгарська історіографія</i>	24	2	2			20	24	2			24
Разом за змістовим модулем 1	36	4	2			30	36	2			34
Усього годин	36	4	2			30	36	2			34
Модуль 2. ІСТОРИЧНА НАУКА У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ											
Тема 3. <i>Російська історіографія</i>	20	4	4			12	20	2	2		16
Тема 4. <i>Розвиток історичної науки в Білорусії</i>	16	4	4			8	16		2		14
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8			20	36	2	4		30
Усього годин	36	8	8			20	36	2	4		30
Модуль 3. РОЗВИТОК ІСТОРИЧНИХ ЗНАНЬ У ЗАХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ											
Тема 5. <i>Польська історіографія</i>	16	4	4			8	11				11
Тема 6. <i>Розвиток історичної науки в Чехії</i>	8	2	2			4	11				11
Тема 7. <i>Історіографія історії Словаччини</i>	12	2	2			8	10				10
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8			20	36				32
Усього годин	36	8	8			20	36				32

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

«Історіографія історії слов'янських народів»:

1. Астахов В. Й. Курс лекций по русской историографии / В. Й. Астахов. – Харьков, 1959.
2. Алаторцева А. И. Советская историческая периодика, 1917 – середина 1930-х годов / А. И. Алаторцева. — М.: Наука, 1989.
3. Алпатов М. А. Русская историческая мысль и западная Европа (XVIII – первая половина XIX века) / М. А. Алпатов. – М., 1985.
4. Афанасьева Ю. Н. Советская историография / под ред. Ю. Н. Афанасьева. – М., 1996.
5. Барг М. А. Эпохи и идеи. Становление историзма / М. А. Барг. – М., 1987.
6. Брагина Л. М. Социально-этические взгляды гуманистов / Л. М. Брагина. – М., 1983.
7. Вайнштейн О. Л. Очерки развития буржуазной философии и методологии истории в XIX – XX веках / О. Л. Вайнштейн. – Л., 1979.
8. Вебер Б. Г. Историографические проблемы / Б. Г. Вебер. – М., 1974.
9. Вернадський Г. В. Русская историография / Г. В. Вернадський. – М., «Аграф», 1998.
10. Волков В. К. Новые тенденции в развитии исторической мысли в странах Центральной и Юго-Восточной Европы / В. К. Волков // Новая и новейшая история. – 1991. – № 4.
11. Герасименко Н. О. Історична спадщина М. В. Довнар-Запольського (1864-1934) / Н. О. Герасименко // Український історичний журнал. – 2003. – №6.
12. Городецкий Е. Н. Историография как специальная отрасль исторической науки / Е. Н. Городецкий // История СССР. – 1974. – № 4.
13. Дьяков В. Разработка учеными ПНР теоретико – методологических проблем исторической науки / В. Дьяков // История СССР. – 1989. – № 1.
14. Ерофеев Н. А. Что такое история? / Н. А. Ерофеев. – М., 1976.
15. Журавлев Л. А. Позитивизм и проблема исторических законов / Л. А. Журавлев. – М., 1980.
16. Заболотный Е. Б., Камінін В. Д. Историческая наука в России в предверии Третьего Тысячелетия / Е. Б. Заболотный. – Тюмень, 1999.
17. Застенкер Н. Очерки истории социалистической мысли / Н. Застенкер. – М., 1985.
18. Зашкільняк Л. А. Формирование и развитие исторической исторической науки в Польше. Учебное пособие / Л. А. Зашкільняк. – Львов, 1986.
19. Зашкільняк Л. Неоромантизм у польській історіографії початку – XX ст. / Л. Зашкільняк // Проблеми слов'янознавства. – 1993. – Вип. 45.

20. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів / Л. Зашкільняк. – Львів: ПАІС, 2007.
21. Иоффе Э.Г. Академик Пичета В.И./ Э.Г. Иоффе // Новая и новейшая история. – 1996. – №5.
22. Историки России. Биографии / под ред. А. А. Чернобаев. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2001.
23. Историография истории южных и западных славян. – М., 1987.
24. Историография нового времени стран Европы и Америки. – М., 1967.
25. Историография новой и новейшей истории стран Европы и Америки. – М., 1977.
26. Историография нового времени стран Европы и Америки. – М., 1990.
27. Исторические исследования в России. Тенденции последних лет. – М., 1996.
28. Касюк М.П. Институт гісторії: розвіццё, досягненні, задачы / М. П. Касюк // Весці Національнай Акадэміі Навук Беларусі. Сэрыя гуманітарных навук. – 1998. – №4.
29. Кінан Е. Російські історичні міти / Е. Кінан. – К., 2003.
30. Кукурудзяк М. Г. Історіографія історії нового і новітнього часу країн Європи і Америки: конспект лекцій / М. Г. Кукурудзяк. – Кам'янець-Подільський, 2002.
31. Коллингвуд Р. Идея истории / Р. Коллингвуд. – М., 1980.
32. Копилов С. А. Проблеми історії слов'янських народів в історичній думці України (остання третина XVII - початок XX ст) / С. А. Копилов. – Кам'янець-Подільський, 2005.
33. Косминский Е. А. Историография средних веков V - сер. XIX в. / Е. А. Косминский. – М.,: Изд-во МГУ, 1963.
34. Кунина А. США: методологические проблемы историографии (практика исследований) / А. Кунина. – М., 1988.
35. Лойка П.А. Гістарыяграфія аграрной гісторыі Беларусі XV - першай паловы XIX ст. / П. А. Лойка // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Сэрыя 3. – 1996. – №3.
36. Михальченко С. М.Довнар-Запольський: историк и общественный деятель / С. Михальченко // Вопросы истории. – 1993. – №6.
37. Полещук Т. С., Чорній М. В. Роль М. Драгоманова в українсько-болгарських взаєминах / Т. С. Полещук, М. В. Чорній // Проблеми слов'янознавства. – Львів, 1992. – Вип.44.
38. Радев Д. Болгаристика - наука про Болгарію / Д. Радев // Український історичний журнал. – 1990. – № 3.
39. Рубинштейн Н. Л. Русская истоиография / Н. Л. Рубинштейн. – М.: Госполитиздат, 1941.

40. Сахаров А. Н. О новых подходах к истории России / А. Н. Сахаров // Вопросы истории. – 2002. – №8.
41. Славяноведение в дореволюционной России: изучение южных и западных славян. – М., 1988
42. Славянская историография. Сборник статей. – М., 1966.
43. Смоленчук А. Ф. Белорусская историография второй половины XIX-начала XX века и становление национальной идеологии / А. Ф. Смоленчук // Славяноведение. – 1999. – №5.
44. Сосно В., Морозова С. Питання історії Білорусі та сучасний “західно-русизм” / В. Сосно, С. Морозова // Питання слов’янознавства. – Львів, 1996 – Вип. 49.
45. Таран Л. Провідні тенденції світової історіографії в XX ст. та проблеми кризи сучасної історичної науки / Л. Таран // Український історичний журнал. – 1998. – № 5.
46. Черепнин Л. В. Русская историография до XIX века: Курс лекцій / Л. В. Черепнин. – М., 1957.
47. Чубарьян А. О. Историческая наука в России к началу XXI века / А. О. Чубарьян // Новая и новейшая история. – 2003. – №3.
48. Шапиро А. Л. Историография с древнейших времен до XVIII в. / А. Л. Шапиро – Л., 1982.
49. Шевченко А. В. Білорусько-Литовська держава: нові концептуальні засади сучасної білоруської історіографії / А. В. Шевченко // Український історичний журнал – 1997. – №2.
50. Философия эпохи ранних буржуазных революций. – М., 1983.
51. Шевченко А. В. Білорусько-Литовська держава: нові концептуальні засади сучасної білоруської історіографії / А. В. Шевченко // Український історичний журнал. – 1997. – №2.
52. Шевчук І. Гістарыяграфія / І. Шевчук // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Т. 2. – Мінск, 1994.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ТЕМИ НА САМОСТІЙНЕ ОПРАЦЮВАННЯ

ТЕМА 2 Болгарська історіографія

Визначення особливостей суспільно-політичного розвитку Болгарії та формування історичної думки. Зв'язки з Візантійською імперією. Період турецького поневолення. Давні болгарські хроніки, їх походження, проблематика подій, ідеологічне спрямування.

Становлення історичної науки в Болгарії у ХІХ ст. Просвітництво та романтизм в болгарській історіографії. Основні напрямки дослідження, методологічні підходи П. Хілендарського, С. Врачанського, Ю. Венеліна, М. Дринова. Богомільський рух в Болгарії. Національно-патріотична та гуманістична спрямованість праць болгарських романтиків.

Розвиток болгарської історіографії у ХХ ст. Позитивізм. Основні наукові центри в Болгарії. Софійський університет. Основні напрямки та тематика праць І. Шишманова, В. Златарського, П. Мутафчієва. Зародження марксистського напрямку, дослідження Д. Благоева.

Сучасний стан досліджень. Болгаристика. Центри болгаристики та балканських досліджень в Україні.

План семінарського заняття №1-2

1. Особливості суспільно-політичного розвитку Болгарії та формування історичної думки.
2. Романтичний напрямок в історіографії Болгарії.
3. Позитивістський напрямок в болгарській історіографії.
4. Розвиток болгарської історіографії у ХХ ст.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: історичні джерела, біблійсько-християнська концепція історії, хроніки, просвітництво, романтизм, медієвіст, богомільський рух, болгаристика.

1. Хто з дослідників відносився до романтичного напрямку в болгарській історіографії?

- А) П.Хілендарський, С.Врачанський;
- Б) Д.Благоев, В.Димитров;
- В) С.Палаузов, Г.Раковський;
- Г) Л.Каравелов, З.Стоянов;

2. Болгаристика –це...

3. Хто з нижче перечислених не належить до романтичного напрямку в болгарській історіографії?

- А) М.Дринов;
- Б) П.Хілендарський;
- В) В.Апрілов;
- Г) І.Шишманов;

4. Коли було засноване Болгарське наукове товариство?

- А) 1800 р.;
- Б) 1850 р.;
- В) 1876 р.;
- Г) 1900 р.;

5. З яким болгарським істориком пов'язана діяльність в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна?

- А) І.Шишманов;
- Б) В.Каразін;
- В) М.Дринов;
- Г) Ю.Гуци-Венелін;

6. Коли було створено Болгарську Академію наук?

- А) 1876 р.;
- Б) 1900 р.;
- В) 1911 р.;
- Г) 1920 р.;

7. Хто з істориків був засновником Софійського університету?

- А) І.Шишманов;
- Б) П.Хілендарський;
- В) Г.Раковський;
- Г) Д.Страшімов;

8. Кого вважають засновником романтичного напрямку в болгарській історіографії?

- А) С.Врачанського;
- Б) П.Хілендарського;
- В) Й.Лелевеля;
- Г) Ю. Гуци-Венеліна;

9. В якому місті функціонує товариство болгарської культури ім. М. Дринова?

- А) Харкові;
- Б) Одесі;
- В) Києві;
- Г) Москві;

10. На основі наведених даних визначте про кого йдеться:

І) Балканські біженці склали при житті оду, а після смерті – поставили пам'ятник з надписом «Он первый напомнил миру о забытом, но некогда славном и могущественном племени Болгар и пламенно желал его возрождения»;

ІІ) Він – автор першої болгарської орфографії, один з творців сучасної болгарської літературної мови, фундатор і перший голова Болгарського наукового товариства, що згодом було перетворено в Болгарську академію наук. Автор праці «Погляд на походження болгарського народу на початок болгарської історії»;

ІІІ) Один із засновників Софійського університету, організатор видань наукових часописів, міністр народної освіти в 1903-1907 рр., етнограф, літературознавець, фольклорист. Автор праці «Вступ до історії болгарського відродження», в якій вказував на наступність історії національно-визвольної боротьби та її революційний характер.

11. Встановіть співвідношення істориків і їх праць:

1) М. Дринов;	А) «Житіє і страждання грішного Софронія»;
2) С. Врачанський;	Б) «Історія слов'яноболгарська»;
3) Й. Раїча;	В) «Історія різних слов'янських народів»;
4) Ю. Венелін;	Г) «Стародавні та теперішні болгари»;
	Д) «Погляд на походження болгарського народу на початок болгарської історії»;

12.3 поданого переліку виберіть трьох представників болгарської історіографії:

1) І.Лелевель;	2) І.Шишманов;	3) Г.Добнер;
4) П.Мутафчієв;	5) В.Смоленський;	6) М.Дринов;
7) В.Пічета;	8) К.Харлампович;	9) Ф.Палацкий;
10) Ф.Буяк;	11) Ф.Пелцл;	12) О.Турчинович;

Контрольні питання до теми:

1. Внесок М.Дринова у розвиток болгарської історіографії?
2. Назвіть наукові центри історичних досліджень у Болгарії?
3. Охарактеризуйте розвиток болгарської історіографії у період між світовими війнами?
4. Болгарська історіографія після Другої світової війни?
5. Історичні праці Д.Благоева?
6. Коли було утворено Болгарську академію наук?
7. Ю. І. Венелін і болгарське національне відродження.
8. Назвіть основні напрямки досліджень в сучасній Болгарії?
9. Яку спрямованість мали праці С. Врачанського?
10. Іван Шишманов і Україна.
11. Назвіть представників романтичного напрямку в болгарській історіографії?

Підготуйте доповідь або реферат на обрану тему:

1. Діяльність Центру болгаристики та балканських досліджень Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.
2. Епістолярна спадщина Марина Дринова.
3. Болгарія і Україна: від євразійських імперій до Європейського Союзу (середина XVIII – початок XXI ст.).

Література

Основна література:

1. Бессонов П. Некоторые черты путешествия Ю. И. Венелина в Болгарию / П. Бессонов // Московитянин. – 1856. – Т. 3, № 10.

2. Волков В.К. Новые тенденции в развитии исторической мысли в странах Центральной и Юго-Восточной Европы / В. К. Волков // Новая и новейшая история. – 1991. – № 4.
3. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки. – М., 1990.
4. Историография истории южных и западных славян – М, 1987.
5. Таран Л. Провідні тенденції світової історіографії в ХХ ст. та проблеми кризи сучасної історичної науки / Л. Таран // Український історичний журнал. – 1998. – № 5.

Додаткова література:

6. Данилюк Д. Д. Ю. І. Гуца-Венелін / Д. Д. Данилюк. – Ужгород, 1995.
7. Копилов С.А. Проблеми історії слов'янських народів в історичній думці України (остання третина ХVІІ - початок ХХ ст) / С. А. Копилов. – Кам'янець-Подільський, 2005.
8. Лаптева Л. П. Значение творчества Ю. И. Венелина для болгарского национального Возрождения / Л. П. Лаптева // Дринівський збірник. – 2010.
9. Павленко В. Діяльність болгарської дипломатичної місії в Україні (1918 - 1919 рр.) / В. Павленко // Проблеми слов'янознавства. – Львів, 1993. – Вип.45.
10. Полещук Т. С., Чорній М. В. Роль М. Драгоманова в українсько-болгарських взаєминах / Т. С. Полещук, М. В. Чорній // Проблеми слов'янознавства. – Львів, 1992. – Вип.44.
11. Радєв С. Болгаристика – наука про Болгарію / С. Радєв // Український історичний журнал. – 1990. – № 3.
12. Страшнюк С. Марин Дринов и формирование харьковской школы исторической болгаристики / Сергій Страшнюк // Марин Дринов: Материали от българи-съветска научна конференция «150 години от рождението на М. Дринов» и «110 години Народна библиотека «Кирил и Методий»». — София, 1989.
13. Страшнюк С. Центр болгаристики та балканських досліджень ім. М. Дринова / Сергій Страшнюк // Схід-Захід. Спеціальне видання. – Вип. 9-10.

ТЕМА 3: Російська історіографія

Особливості політичного розвитку в Росії та факторів, які впливали на формування історичних знань. Період формування держави. Монастирське літописання ХVІ століття. Зміна характеру державного літописання, автори літописів, міське літописання.

Становлення історичної науки, заснування Академії наук (1725 р.). Внесок іноземців в розвиток науки, норманська теорія. Дворянський напрямок в російській історіографії. Прибічники сарматської теорії. М. В. Ломоносов і його «Давня Російська історія».

Значення «Історії держави Російської» М. М. Карамзіна на розвиток російської історіографії. Визначення автором двигуна історичного процесу. Самодержавство і його роль у забезпеченні порядку та благополуччя.

«Державницьке» сприйняття народності російськими інтелектуалами середини ХІХ ст., ідея самотності російської історії. С. М. Соловйов і його «Історія Росії»: процес створення, періодизація. Значення сильної особистості в російській історіографії.

Роль держави у формуванні російського суспільства у праці П. М. Мілюкова «Нарис з історії російської культури». Спроба поєднати теорії держави російського «національного типу» з іноземними суспільними інститутами.

Російська історична наука на початку ХХ ст.: провідні історичні школи. Становлення радянської історичної науки. Основні напрямки уніфікації історичного знання. Історична наука в роки Великої Вітчизняної війни. Розвиток історичної науки і основні напрямки історичних досліджень середини 50 – кінця 80-х рр. Конкретні історичні дослідження з історії дореволюційної на радянської держави.

Основні тенденції розвитку сучасної російської історіографії. Поєднання цивілізаційного і модернізаційного підходів. Соціальна історія Б. М. Міронова. Історична антропологія. Історія повсякденного життя; гендерна, інтелектуальна, локальна історія.

План семінарського заняття №3-4:

1. Особливості політичного розвитку Росії та факторів, які впливали на формування історичних знань.
2. Літописання на ранніх етапах формування Російської держави.
3. Становлення історичної науки в ХVІІІ – поч. ХІХ ст. Наукова спадщина Г. З. Байєра, Г. Ф. Міллера, М. В. Ломоносова.
4. М. М. Карамзін та його «История государства Российского».
5. Історична наука в Росії ХІХ – поч. ХХ ст.:
 - 5.1 Державницька школа в російській історіографії;
 - 5.2 С. М. Соловйов і вплив на розвиток історичної науки;
 - 5.3 Історичні концепції М. Г. Чернишевського, П. М. Мілюкова;
6. Радянська історична наука.
7. Тенденції розвитку історичної науки наприкінці ХХ – поч. ХХІ ст.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: історичні джерела, літописи, хроніка, методи історичного пізнання, народники, «норманська теорія»;

1. Назвіть автора книги «История государства Российского»?

- А) М. П. Погодін; Б) М. В. Ломоносов;
В) М. М. Карамзін; Г) С. М. Соловйов;

2. Чи переважали у створеній Петром I Академії наук XVIII ст. вчені місцевого походження?

- А) Так;
Б) Ні;
В) Ваша відповідь; _____

3. У якому році була створена Російська академія наук?

- A) 1725 p.; Б) 1740 p.;
B) 1780 p.; Г) 1880 p.;

4. Хто був основоположником «норманської теорії»?

- А) М. В. Ломоносов;
Б) Г. З. Байер;
В) В. О. Ключевский;
Г) А. Л. Шлецер;

5. Хто з російських учених виступив з критикою дисертації

Г. Ф. Міллера «Происхождение имени и народа российского»?

- А) Г. З. Байєр; Б) М. В. Ломоносов;
В) М. В. Довнар-Запольський; Г) М. М. Щербатов;

6. Кому належить цитата «Россия основалась победами и единоначалием, гибла от разновластия, а спасалась мудрым самодержавием?»

- А) М. Погостіну;
Б) М. Карамзіну;
В) К. Кавеліну;
Г) С. Соловйову;

7. Коли була прийнята постанова ЦК ВКП (б) «О преподавании гражданской истории в школах СССР»?

- А) травень 1930 р.; Б) травень 1934 р.;
В) травень 1938 р.; Г) травень 1939 р.;

8. Скільки томів налічує праця С. М. Соловйова «История России с древнейших времен?»

- [illegible]

9. Скільки томів налічує «История государства Российского»?

- [illegible]

10. Назвіть автора книг «Происхождение варягов и Руси», «Древняя русская история до монгольского ига»?

- A) М. Погодін; Б) М. Карамзін;
В) К. Кавелін; Г) С. Соловйов;

11. На основі наведених даних визначте про кого йдеться:

I) Виходець з «простого народу», він вважав, що економічний розвиток Росії можливий у разі впровадження ряду заходів для покращення становища селянства. Він залишався прибічником абсолютизму і доводив головну роль абсолютної монархії в житті країни;

II) Свою історико-політичну програму цей дослідник виклав у «Записці про древню і нову Росію», подану Олександром І 1811 р. в якості дворянської програми, направленої проти реформ Сперанського. Російське самодержав'я – основа його політичної концепції.

12. Встановіть співвідношення істориків і їх праць:

1) М. Погодін;	А) «О варягах»;
2) М. Устрялов;	Б) «Происхождение варягов в Руси», «Древняя русская история до монгольского ига»;
3) Б. Чичерін;	В) «Основные начала русского судостроительства и гражданского судопроизводства в период от Уложения до Учреждения в губерниях»;
4) К. Кавелін;	Г) «Областные учреждения в России в XVIII веке»;
	Д) «О системе прагматической русской истории», «Русская история»;

13. З поданого переліку виберіть трьох представників російської історіографії

1) І.Лелевель;	2) С. Соловійов;	3) Г.Добнер;
4) П.Мутафчієв;	5) В.Смоленський;	6) М.Дринов;
7) В.Пічета;	8) К.Харлампович;	9) Ф.Палацкий;
10) Ф.Буяк;	11) А. Шлецер;	12) М.Ломоносов;

Контрольні питання до теми:

1. Поясніть чому у Російській АН переважали вчені-іноземці?
2. Що мається на увазі під «портфелями Міллера»?
3. В чому суть критики М. Ломоносовим Г. Міллера?
4. Хто автор книги «Древняя Российская история от начала российского народа до кончины великого князя Ярослава первого или до 1054 года»?
5. Періодика в Росії 40-80-х рр. ХХ ст.?
6. В чому суть теорії офіційної народності М. П. Погодіна?
7. Сентименталізм в історіографії М. М. Карамзіна.
8. Ломоносов М. В. і його боротьба з норманською теорією.
9. Просвітницька історіографія ХVIII ст.
10. Історичні концепції слов'янофілів?
11. Сучасні дослідження Б.Міронова про соціальний розвиток Росії?
12. Нові напрямки історичних досліджень в російській історіографії?
- 12.1 Історія ментальностей;

- 12.2 Історія повсякденного життя;
- 12.3 Гендерна історія;
- 12.4 Дослідження з локальної історії;

Підготуйте доповідь або реферат на обрану тему:

- 1. М. М. Карамзін і його «История государства Российского».
- 2. Державницька школа в російській історіографії.
- 3. Історичні концепції слов'янофілів.
- 4. Розвиток історичного джерелознавства О.Шахматовим.

Література:

Основна література

- 1. Историография истории южных и западных славян. – М., 1987.
- 2. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки. – М., 1990.
- 3. Исторические исследования в России. Тенденции последних лет. – М., 1996.
- 4. Волков В.К. Новые тенденции в развитии исторической мысли в странах Центральной и Юго-Восточной Европы / В. К. Волков // Новая и новейшая история. – 1991. – № 4.
- 5. Забототный Е. Б., Камінін В. Д. Историческая наука в России в предверии Третьего Тысячелетия / Е. Б. Заболотный. – Тюмень, 1999.
- 6. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів / Леонід Зашкільняк. – Львів: ПАІС, 2007.
- 7. Кінан Е. Російські історичні міти / Е. Кінан. – К., 2003.

Додаткова література:

- 8. Алаторцева А. И. Советская историческая периодика, 1917 — середина 1930-х годов / А. И. Алаторцева. — М.: Наука, 1989.
- 9. Афанасьева Ю. Н. Советская историография / под ред. Ю.Н.Афанасьева. – М., 1996.
- 10. Сахаров А. Н. О новых подходах к истории России / А. Н. Сахаров // Вопросы истории. – 2002. – №8.
- 11. Чубарьян А. О. Историческая наука в России к началу XXI века / А. О. Чубарьян // Новая и новейшая история. – 2003. – №3.
- 12. Вернадський Г. В. Русская историография / Г. В. Вернадський. – М., «Аграф», 1998.
- 13. Историки России. Биографии / под ред. А. А. Чернобаев. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2001.

14. Историография истории России до 1917 г.: учеб. для студ. высш. учеб. заведений: в 2 т. / М. Ю. Лачаева, Н. М. Рогожин, Г. Р. Наумова; под. ред. М. Ю. Лачаевой. – М.: Гуманитар. изд. центр «Владос», 2004. – Т. 1,2.
15. Наумова Г. Р., Шикло А. Е. Историография истории России / Г. Р. Наумова, А. Е. Шикло. – М., 2007.

ТЕМА 4: Розвиток історичної науки в Білорусії

Соціально-економічні та політичні умови розвитку історичної думки в Білорусії. Білоруські землі у складі Київської Русі, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої. Формування історичної думки в Білорусії. Літописний період, західноруські (білоруські) літописи: їх походження та ідейна спрямованість. Просвітництво в історіографії Білорусії: особливості проникнення передових філософських ідей на білоруські землі. Течія «західнорусизму», її ідеологічна спрямованість, головні представники.

Розвиток історичної думки в Білорусії в епоху Романтизму. Теорія «двох злих сил» в білоруській історіографії. Народництво в Білорусії: представники та їх творчий доробок. Суть теорії єдиного потоку.

Становлення наукових засад білоруської історіографії на початку XX ст., білорусизація. Тематика наукових досліджень першої половини XX ст. Суть документу «Тези про основні питання історії БРСР».

Розвиток білоруської історіографії на сучасному етапі. Провідні наукові установи та історики. Основні напрямки досліджень.

План семінарського заняття №5-6:

1. Особливості політичного розвитку білоруських земель та факторів, які впливали на формування історичних знань.
2. Літописний період в білоруській історіографії.
3. Білоруська історіографія в XIX ст.
4. Розвиток історичної думки в Білорусії наприкінці XIX – поч. XX ст.
5. Білоруська історіографія 1920-1990-х рр.
6. Розвиток білоруської історіографії на сучасному етапі.
7. Становлення національної історіографічної концепції.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: історичні джерела, літописи, хроніка, методи історичного пізнання, народники, «золотий вік», полонофільський напрям, «західно-русизм», русофільство, теорія єдиного потоку.

1. Хто був засновником течії «західнорусизму» в білоруській історіографії?

- А) В.Коялович; Б) В.Тяпинський;
Б) Й.Семашко; Г) І.Данилович;

2. Які з названих літописів відносяться до західноруських (білоруських)?

- А) Супрасльський, Биховця, Баркулабівський;
Б) Хроніка Жемантійська, Новгородський;
В) Повість минулих літ, Галицько-Волинський;
Г) Тихвінський, Лаврентіївський.

3. «Дві злі сили» в білоруській історії це....

- А) польська та московська; Б) литовська та німецька;
В) українська й татарська; Г) литовська та польська;

4. Відмітьте, яку спрямованість мала праця О.Турчинова «Огляд історії Білорусі з найдавніших часів»?

- А) полонофільський; Б) русофільський;
В) українофільський; Г) литовський;

5. Тезу про «дві злі сили» в білоруській історії сформулювали ...?

- А) білоруські народники;
Б) російські слов'янофіли;
В) польські історики;
Г) російські західники;

6. Хто першим у білоруській історіографії обґрунтував національну самобутність білорусів як окремого слов'янського етносу?

- А) Я.Длугош; Б) Й. Семашко;
В) К. Каліновський; Г) Я.Карський;

7. Назвіть першу білоруськомовну газету?

- А) «Гомін»; Б) «Альманах історії Білорусії»;
В) «Мужицька правда»; Г) «Меморіал»;

8. Вкажіть головну ідейну думку праці Я.Карського «Білоруси»;

- А) Білорусія – частина московської держави;
Б) Білорусія – частина польської держави;
В) Білорусія – частина литовської держави;
Г) Білоруси – самобутній слов'янський народ;

9. Періодом «золотого віку» в білоруській історіографії вважалася:

- А) Приналежність до Київської Русі;
Б) Приналежність до Литовського князівства;
В) Приналежність до польської держави;
Г) Приналежність до російської держави;

10. В працях якого історика доводилась думка про історичні права Російської імперії на Білорусію?

- А) М. Довнар-Запольського;
Б) В. Стукаліча;
В) М. Кояловича;
Г) К. Каліновського;

11. 1925 р. цей історик підготував підручник «Історія Білорусії», але влада вважала його шкідливим. Він був опублікований лише у 1994 р.

- А) В. Ластовський; Б) М.Довнар-Запольський;

В) Й. Семашко; Г) В. Пічета;

12. Часопис білоруських народників?

А) «Млада Белорусь»; Б) «Основа»;
В) «Гомін»; Г) «Мужицька правда»;

13. У якому році були прийняті «Тези про основні питання історії БРСР»?

А) 1930 р.; Б) 1939 р.;
В) 1948 р.; Г) 1954 р.;

14. 1918-1920-х рр. в Москві було видано «Курс білорусознавства», яка починалась працею....:

А) Ю. Карського «Білоруси»;
Б) М. Довнар-Запольського «Історія Білорусії»;
В) В.Пічети «Історія білоруського народу»;
Г) М. Фрідмана «Відміна кріпосного права в Білорусії»;

15. На основі наведених даних визначте про кого йдеться:

І) 1917 р. він створив культурно-освітню організацію «Млада Белорусь», 1920 р. на її базі була започаткована Білоруська комуністична організація. Перший президент Білоруської АН, перший директор Інституту історії Білоруської АН;

ІІ) На прохання властей Білоруської народної республіки склав «Меморіал», який був виданий у Гродно і Вільно в 1919 р., де вміщувалося обґрунтування необхідності створення незалежної білоруської держави.

16. Встановіть співвідношення істориків і їх праць:

1. М. Довнар-Запольський;	А) «Білорусія і Росія: Нариси російсько-білоруських зв'язків другої половини XVII ст.»
2. П. Лисенко;	Б) Боротьба білоруського народу за возз'єднання з Росією (II пол.. XVII – XVIII ст.);
3. О. Ігнатенко;	В) «Західний край»;
4. М. Коялович;	Г) «Основи білоруської державності»;
	Д) «Міста Туровської землі»;

17. З поданого переліку виберіть трьох представників білоруської історіографії:

1) К. Харлампович;	2) С. Сташиць;	3) Г. Добнер;
4) Й. Пекарж;	5) М. Коялович;	6) Т. Кацаров;
7) П. Шафарик;	8) В. Ігнатовський;	9) Т. Масарик;
10) В. Златарський;	11) В. Типкова-Заїмова;	12) Й. Гурбан.

Контрольні питання до теми:

1. Охарактеризуйте історичні праці В. Кояловича.
2. Охарактеризуйте течію «західнорусизму» в білоруській історіографії.
3. З якими дослідниками пов'язують розвиток полонофільського напрямку в білоруській історіографії?

4. В чому полягала теза «про дві злі сили» в білоруській історії?
5. Охарактеризуйте історичні праці білоруських народників?
6. З яким соціальним станом народники ототожнювали термін «білоруський народ»?
7. Хто науково обґрунтував національну самобутність білорусів як окремого слов'янського народу?
8. Сталінські репресії проти білоруських істориків?
9. Назвіть та охарактеризуйте історичний доробок М. В. Довнар-Запольського.
10. Друкований орган білоруських народників?
11. Порівняйте білоруських народників і народництво в Україні?
12. У чому полягала «теорія єдиного потоку»?
13. Програмовий твір білоруських народників?
14. Хто виступає в образі ворога у працях Вацлава Ластовського? Назвіть праці цього дослідника?
15. Охарактеризуйте розвиток історичної науки в Білорусії в 20-30-х рр. XX ст.
16. Назвіть першого президента Білоруської АН?
17. На основі біографічних даних та творчого доробку створіть історичний портрет Всеволода Макаровича Ігнатовського?
18. Назвіть основні напрямки історичних досліджень 50-80-х рр. XX ст.?
19. Назвіть основні напрямки дослідження білоруської історіографії з 90-х рр. XX ст.
20. Назви яких князівств згадуються у преамбулі Конституції Білорусії, з якими пов'язують розвиток білоруської державності?

Підготуйте доповідь або реферат на обрану тему:

1. Історична спадщина В. І. Пічети.
2. «Західно-русизм» в білоруській історії.
3. Теорія «золотого віку» в білоруській історіографії.

Література:

Основна література

1. Иоффе Э.Г. Академик Пичета В.И./ Э.Г. Иоффе // Новая и новейшая история. – 1996. – №5.
2. Историография истории южных и западных славян. М., 1987.
3. Касюк М.П. Інститут гісторії: розвіццё, досягнення, задачи / М. П. Касюк // Весці Національнай Акадэміі Навук Беларусі. Серія гуманітарніх навук. – 1998. – №4.

4. Кукурудзяк М.Г. Історіографія історії нового і новітнього часу країн Європи і Америки: конспект лекцій / М. Г. Кукурудзяк. – Кам'янець-Подільський, 2002.
5. Славяноведение в дореволюционной России: Библиографический словарь-справочник. — М., 1979.

Додаткова література:

6. Герасименко Н.О. Історична спадщина М. В. Довнар-Запольського (1864—1934) / Н.О.Герасименко // Український історичний журнал. — 2003. — №6.
7. Лойка П.А. Гістарыяграфія аграрной гісторыі Беларусі XV - першай паловы XIX ст. / П. А. Лойка // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Серыя 3. — 1996. — №3.
8. Михальченко С. М.Довнар-Запольський: историк и общественный деятель / С. Михальченко // Вопросы истории. — 1993. — №6.
9. Радзик Р. Петербургские народники — творцы современной белорусской национальной идеи [электронний ресурс] / Р. Радзик // режим доступу до тексту: <http://kamunikat.fontel.net/www/czasopisy/sbornik/03/06.htm>
10. Смоленчук А.Ф. Белорусская историография второй половины XIX-начала XX века и становление национальной идеологии / А. Ф. Смоленчук // Славяноведение. — 1999. — №5.
11. Сосно В., Морозова С. Питання історії Білорусі та сучасний «західно-русизм» / В. Сосно, С. Морозова // Питання слов'янознавства. — 1996. — Вип. 49.
12. Чаквін І. Походження білорусів. Сучасна історіографія проблеми / Ігор Чаквін // Народна творчість та етнографія. — 2009. — №6.
13. Шевченко А.В. Білорусько-Литовська держава: нові концептуальні засади сучасної білоруської історіографії / А. В. Шевченко // Український історичний журнал. —1997. — №2.
14. Шевчук І. Гістарыяграфія / І. Шевчук // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. — Т. 2. — Мінск, 1994.

ТЕМА 5: Польська історіографія

Соціально-економічні та політичні умови розвитку історичної думки в Речі Посполитій. Формування історичної думки в Польщі у XIV – XVI ст. Історичні хроніки часів раннього Середньовіччя. Праці Я. Длугоша, М. Стрийковського. Роль єзуїтів у розвитку гуманітарних знань.

Просвітництво в польській історіографії, його особливості на фоні політичної кризи. Втрата державності наприкінці XVIII ст. та вплив цих подій на розвиток історичної науки в Польщі. «Війна історичних пер». Проблематика

праць Г. Коллонтая, С. Сташиця, Ф. Езерського. Поміркований напрям в просвітницькій історіографії, дослідження А. Нарушевича.

Розвиток Романтизму в польській історіографії на тлі національно-визвольної боротьби. І. Лелевель. Позитивізм в польській історичній науці: його особливості. Історіографічні школи другої половини XIX ст. Університети як центри наукових історичних досліджень. Песимістичний та оптимістичний підходи у трактуванні польського минулого. Особливості розвитку історичної науки у відновленій польській державі у міжвоєнний період. Зміна парадигми польської історіографії в умовах відродження державності.

Історіографія Польської Народної республіки: методологічні зміни, нове в проблематиці досліджень.

План семінарського заняття №7-8

1. Соціально-економічні та політичні умови розвитку історичної думки в Речі Посполитій.
2. Формування історичної думки в Польщі у XIV – XVI ст.
3. Просвітництво в польській історіографії.
4. Розвиток історичної науки в першій половині XIX ст.
5. Позитивізм в польській історичній науці.
6. Особливості розвитку історичної науки у відновленій польській державі у міжвоєнний період.
7. Історіографія Польської Народної республіки (1989-2013 рр.).

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: історичні дослідження, демократичний, поміркований, романтичний напрямок, Краківська школа, Варшавська школа, Львівська школа, «ліберум вето», медієвіст.

1. Коли в польській історіографії сформувався «неоромантичний» напрямок:

А) на початку XIX ст.;	Б) в середині XIX ст.;
В) на початку XX ст.;	Г) в середині XX ст.;

2. Кому належать праці «Історика», «Яким повинен бути історик»?

А) Г. Коллонтаю;	Б) Т. Чацькому;
В) І. Лелевелю;	Г) Е. Морачевському;

3. Хто з вище перелічених істориків був фундатором Краківської школи в польській історіографії:

А) К. Гоффман;	Б) Т. Чацький;
В) В. Калінка;	Г) Й. Лелевель;

4. Хто з польських дослідників брав участь у розробці Конституції 1791 р. та повстанні 1794 р.?

- Г) В.Токаж;

5. Представники якої історичної школи розробили «песимістичну» концепцію історії Польщі:

- Г) Київської історичної школи;

6.Хто належав до демократичного напрямку в польській просвітницькій історіографії:

- Г) Й.Лелевель; Ф.Морачевський;

7.Хто належав до поміркованого напрямку в польській просвітницькій історіографії:

- Г) Й.Лелевель; Ф.Морачевський;

8. У якому році було засновано Польське історичне товариство?

- Г) 2005 г.;

9. Коли було засновано Варшавське товариство приятелів наук:

- Г) 1848 p.;

10. Назвіть навчальний заклад, який був важливим осередком польських історичних досліджень?

- Г) Житомирська гімназія;

11. Назвіть представників романтичного напрямку в польській історіографії?

- Г) Я.Длугош, М.Стрийковський;

12. Назвіть працю Т. Чацького, в якій він ідеалізував звичаї, лад, племінні риси слов'ян?

- Г) «Про встановлення та занепад польської Конституції 3 травня 1791 р.».

13. Виберіть представників марксистського напрямку в польській історіографії:

- Г) С. Закшевський, В. Конопчинський;

14.Хто був засновником Львівської школи в польській історіографії:

- Г) Ю.Роллє;

15. На основі наведених даних визначте про кого йдеться:

I) Цей дослідник видав шість томів історичних джерел та працю «Історія правління Сігізмунда III», у якій доводив, що королівська влада була регулятором соціальних відносин у суспільстві. Соціальна нерівність виводилась з теорії «суспільної угоди», згідно якої одні люди виробляють продукти та вироби, інші – захищають Вітчизну.

II) У семитомній «Історії польського народу» автор доводив думку, що сильна монархічна влада забезпечувала рівновагу станів, гарантувала порядок в державі. А причинами занепаду Польщі були свавілля, анархія, жадібність магнатів.

16. Встановіть співвідношення польських істориків і їх праць:

1) А. Нарушевич;	А) «Королівство Польське. 1295-1370 рр»;
2) Ю. Немцевич;	Б) «Історика», «Яким повинен бути історик»;
3) О. Бальцер;	В) «Історія польського народу»;
4) Й. Лелевель;	Г) «Історичні пісні»
	Д) Записки про польські повстання;

17. З поданого переліку виберіть трьох представників польської історіографії:

1) І. Лелевель;	2) І. Шишманов;	3) Г. Добнер;
4) П. Мутафчієв;	5) В. Смоленський;	6) М. Дринов;
7) В. Пічета;	8) К. Харлампович;	9) Ф. Палацкий;
10) Ф. Буюк;	11) Ф. Пеллцл;	12) О. Турчинович.

Контрольні питання до теми:

1. Стосовно яких подій розгорнулась полеміка в Речі Посполитій, яка дістала назву «Війна історичних пер»?
2. Що розуміють під «папками Нарушевича»?
3. У чому суть «сарматського міфу» в польській історіографії?
4. Назвіть представників Краківської школи в польській історіографії та їх праці?
5. Назвіть представників Варшавської школи в польській історіографії та їх праці?
6. Проаналізуйте історичний доробок Г. Коллонтая.
7. Який напрямок в польській історичній науці схилявся до крайнього «оптимізму» в оцінці національного минулого? Обґрунтуйте твердження.
8. Назвіть основні напрямки дослідження романтичного напрямку в польській історіографії?
9. В яких навчальних закладах та культурних центрах відбувався розвиток історичної науки в XIX ст.?
10. Які періоди в історії Польщі виділяв І. Лелевель?

11. Кого вважають фундатором Краківської школи?
12. З якими подіями пов'язують розвиток неоромантизму в Польщі?
13. Назвіть представників марксистського напрямку в польській історіографії?
14. Охарактеризуйте санаційний напрямок в історіографії, його проблематику, назвіть основних представників?
15. Назвіть сучасні центри історичних досліджень в Польщі?
16. На вашу думку, в чому причина того, що після 1989 р. польська історіографія не зазнала глибоких змін, як в інших посткомуністичних країнах?
17. Назвіть основні напрямки історичних досліджень у сучасній Польщі?

Підготуйте доповідь або реферат на обрану тему:

1. Історичні праці Я. Длугоша та М. Стрийковського.
2. Польська історіографія про польсько-українські взаємини.
3. Постать Й. Лелевеля в польській історичній науці.
4. Наукові історичні товариства Польщі в ХІХ ст.
5. Тадеуш Чацький і наш край.
6. Польська історіографія про історію Волині.

Література

Основна література:

1. Дьяков В. Разработка учеными ПНР теоретико – методологических проблем исторической науки / В. Дьяков. – История СССР. – 1989. – № 1.
2. Зашкільняк Л. Неоромантизм у польській історіографії початку - ХХ ст. / Леонід Зашкільняк // Проблеми слов'янознавства. – Львів. – 1993. – Вип. 45.
3. Зашкільняк Л. Формирование и развитие исторической исторической науки в Польше. Учебное пособие. / Леонид Зашкільняк. – Львов, 1986.
4. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки / Под ред. И. П. Дементьева и А. И. Патрушева. – М., 2000.
5. Историография истории южных и западных славян - М. 1987.
6. Кінд-Войтюк Н. В. Польська історіографія з вивчення історико-краєзнавчих досліджень і пам'яткоохоронної роботи на Волині у 1920–1930-х рр. / Н. В. Кінд-Войтюк // Волинський національний університет імені Лесі Українки. – Історичні студії. – Вип. 78.
7. Grabski A. F. Zarys historii historiografii polskiej / A. Grabski. – Poznan, 2000.
8. Metodologiczne problemy syntezy historii historiografii polskiej / Pod redakcja Jerzy Maternickiego. – Rzeszow, 1998.

Додаткова література:

9. Вішліч Т. Польська історіографія 1989-2009 рр.: дуже суб'єктивні підсумки [у 2-х ч.] [електронний ресурс] / Томаш Вішліч // режим доступу до тексту: <http://kaunit.fontel.net/www/czasopisy/sbornik/03/06.htm>;
10. Волков В.К. Новые тенденции в развитии исторической мысли в странах Центральной и Юго-Восточной Европы / В. К. Волков // Новая и новейшая история. – 1991. – № 4.
11. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів / Леонід Зашкільняк. – Львів: ПАІС, 2007.
12. Історія та Історіографія в Європі: Зб. наук. праць / під редакцією С. Стельмах, Г. Хаусман. – К., 2003-2004. – Вип. 1-3.
13. Касперський Е. Спільнота і конфлікти: Слов'янська ідея в польській романтичній історіософії / Е. Касперський // Проблеми слов'янознавства – Львів, 1996 – Вип. 49.
14. Сінкевич Є. Г. Зміна парадигми польської історіографії в умовах відродження державності (1918-1939) / Є. Г. Сінкевич // Наукові праці – Вип. 142, Т.154.
15. Сінкевич Є. Г. Краківська історична школа та лояльний консерватизм у Західній Галичині другої половини ХІХ ст. / Є. Г. Сінкевич // Південний архів. Історичні науки : зб. наук. праць. – Херсон : ХДУ, 2003. – Вип. 13.
16. Турченко Г. Ф. Дослідження з історії польської історіографії [рецензія]: Сінкевич Є.Г. Краківська історична школа в польській історіографії / Г. Ф. Турченко // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2010. – Вип. ХХІХ.
17. Швагуляк М. Польсько-українська конфронтація на зламі 20-30-х років ХХ ст.: проблеми історіографії / М. Швагуляк // Проблеми слов'янознавства. – Львів, 1996. – Вип. 48.
18. Balzer O. Z zagadnień ustrojowych Polski : Studya nad historią prawa polskiego / [pod red. Oswalda Balzera]. – Lwow : Nakład Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej, 1915. – Т. 6.
19. Chołoniewski A. Duch dziejow Polski / A. Chołoniewski. – Wyd. 2. – Krakow : Nakł. Tow. im. St. Buszczyńskiego, 1918.

ТЕМА 6: Розвиток історичної науки в Чехії

Соціально-економічні та політичні умови розвитку історичної науки в Чехії. Вплив «будителів» на зростання національної самосвідомості, посилення інтересу до мови, культури, історії, як засобів згуртування нації.

Просвітництво в чеській історіографії. Й. Добровський як родоначальник критичного вивчення джерел. Особливості виникнення романтизму в Чеській

історіографії, героїзація минулого, тематика гуситських воєн. Ф. Палацкий і його періодизація чеської історії.

Консервативний напрямок в чеській історіографії і критика гусизму. Становлення Позитивізму в Чехії. Наукова школа Я. Голла. Розвиток чеської історіографії в умовах утворення незалежної Чехословацької республіки. Т. Масарик. Сучасний стан розвитку історичної науки в Чехії.

План семінарського заняття №9

1. Соціально-економічні та політичні умови розвитку історичної науки в Чехії.
2. Просвітницький напрямок в історіографії історії Чехії.
3. Романтичний напрямок в чеській історіографії.
4. Представники позитивістського напрямку.
5. Особливості розвитку історичної науки в Чехії у XX ст.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: історичні джерела, хроніка, літописи, будителі, методи історичного пізнання, романтизм, просвітництво, позитивізм.

1. Коли було створено Чеську академію наук?

- A) 1875 p.; Б) 1892 p.;
B) 1901 p.; Г) 1994 p.;

2.Хто з перелічених істориків 1952 р. очолив Чехословацьку академію наук?

- А) Т.Масарик;
Б) З.Неєдлі;
В) Й.Лелевель;
Г) Л.Нідерле;

3. Кому належить періодизація чеської історіографії, де в основу покладено гусизм?

- А) Г. Добнер; Б) Я.Голл;
В) Ф. Палацкий; Г) Т.Масарик;

4.Хто є автором п'ятитомника «Історія чеського народу в Чехії та Моравії»?

- А) Т. Масарик; Б) Й. Шафарик;
В) Ф.Палацкий; Г) Г.Добнер;

5. Хто був засновником романтичного напрямку в чеській історіографії?

- А) Й.Лелевель; Б) Ф.Палацкий;
В) Я.Коллар; Г) Б.Табліц;

6. Хто був засновником консервативного напрямку в чеській історіографії?

- А) Й.Лелевель; Б) Ф.Палацький;
В) Я.Коллар; Г) Б.Табліц;

7. Кого вважають родоначальником критичного вивчення джерел чеської історії?

- А) Л.Лаптеву; Б) Й.Добровского;
В) П.Хілендарського; Г) Ф.Палацкого;

8. Засновником позитивістського напрямку в чеській історіографії є:

- А) Я.Голл; Б) Й.Пекарж;
В) П.Хілендарський; Г) К.Крофт;

9. Любомир Нідерле досліджував:

- А) Історію гуситських рухів; Б) Давню історію слов'ян;
В) Історію Франції; Г) Історію соціалістичної Чехії;

10. Провідним вченим історико-соціологічного напрямку в чеській історіографії був:

- А) Т.Масарик; Б) Д.Благоев;
В) Л.Нідерле; Г) Й.Гурбан;

11. У якому році був заснований Чеський музей у Празі?

- A) 1800 p.; Б) 1818 p.;
B) 1850 p.; Г) 1900 p.

12. На основі наведених даних визначте про кого йдеться:

І) Цей дослідник створив наступну періодизацію чеської історії: стародавні часи – до гусизму; середні віки – гусизм; новий час – після гуситський період, поневолення чеського народу;

II) Автор праці «Коротка історія Чехії», в якій переглянуто католицьку концепцію історії гуситського руху. Він вважав гуситів героями, а Я. Гуса – патріотом, високо оцінював його боротьбу проти німецького засилля, за права чеської мови.

III) Представник консервативного напрямку в чеській історіографії, виразник офіційної точки зору на історію Чехії в складі Австрійської імперії. Його підручник історії Австрійської монархії більше 30 років вважався кращим і був перекладеним німецькою, італійською, угорською мовами.

13. Встановіть співвідношення істориків і їх праць:

1. Ф. Палацкий;	А) «Історія чеської мови та літератури»;
2. Й. Добровський;	Б) «Слов'янські старожитності», «Слов'янський світ»;
3. Л. Нідерле;	В) «Історія чеського народу в Чехії та Моравії від 1526 р.»;
4. Т. Масарик;	Г) «Коротка історія Чехії»;
	Д) «Ян Гус», «Чеське питання»;

14. З поданого переліку виберіть трьох представників чеської історіографії.

- 1) I.Лелевель; 2) I.Шишманов; 3)Г.Добнер;

4) П.Мутафчієв;	5) В.Смоленський;	6) М.Дринов;
7) В.Пічета;	8) К.Харлампович;	9) Ф.Палацкий;
10) Ф.Буяк;	11) Ф.Пелцл;	12) О.Турчинович;

15. З поданого переліку виберіть трьох представників чеської історіографії.

1) М.Госіоровський;	2) Д.Благоєв;	3) М.Довнар-Запольський;
4) Д.Ангелов;	5) Ф.Палацкий;	6) В.Ігнатовський;
7) Ю.Карський;	8) Я.Долежал;	9) С.Радєв;
10) Ю.Скленар;	11) Я.Голл;	12) Ч.Зібрт;

Контрольні питання до теми:

1. Кого з представників чеської історіографії Л.П.Лаптева визначила родоначальником критичного вивчення джерел чеської історії?
2. В якому напрямку в чеській історіографії переважала тематика праць про гуситський рух?
3. Хто такі таборити?
4. Кому належить періодизація чеської історії, де в основу покладено гусизм?
5. Що передбачав Просвітницький напрямок в чеській історії?
6. Наукова спадщина Зденека Неєдлі.
7. Коли відбувався процес формування чеської нації?
8. Перший науковий центр національної історії в Чехії?
9. Які фактори впливали на розвиток чеської історичної науки в II половині XIX ст.?
10. Представники якого напрямку негативно оцінювали гуситський рух в історії Чехії?
11. Які центри розвитку чеської історичної науки утворилися після 1918 р.?
12. Охарактеризуйте розвиток чеської історичної науки в «період нормалізації» (1969-1971 рр.)?
13. Основні напрямки досліджень в Чехії після 1989 р.

Підготуйте доповідь або реферат на обрану тему:

1. Чеські «будителі».
2. Чеські романтики. Ф. Палацький та його праці.
3. Й. Пекарж і його місце в чеській історіографії.
4. «Нові віяння» в чеській науці II пол. XIX ст.
5. Ярослав Голл та його школа позитивістів.

Література:

Основна література

1. Историография истории южных и западных славян. – М., 1987.

2. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки. – М., 1990.
3. Волков В.К. Новые тенденции в развитии исторической мысли в странах Центральной и Юго-Восточной Европы / В. К. Волков // Новая и новейшая история. – 1991. – № 4.
4. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів / Леонід Зашкільняк. – Львів: ПАІС, 2007.
5. Марьина В. В. Чехословацкая, чешская и словацкая историография до и после «бархатной революции» 1989 г. / В. Марьина // Новая и новейшая история. – М., 2002. – №3.
6. Мотрук С. Нові тенденції у розвитку чеської та словацької історіографії в 90-х роках ХХ ст. / С. Мотрук // Історія та історіографія в Європі. – К., 2003. – Вип. 1-2.
7. Национальные истории в советских и постсоветских государствах. – М., 2003.

Додаткова література:

8. Панек Я. Чэшская гістарыяграфія на мяжы ХХ-ХХІ ст. / Я. Панек // Беларускі гістарычны агляд. – Менск, 2002. – Т. 9.
9. Мыльников А. С. Чешская книга: Очерки истории. (Книга. Культура. Общество). / А. С. Мыльников. – Москва: Книга, 1971.
10. Мыльников А. С. Павел Шафарик – выдающийся учёный-славист / А. С. Мыльников. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1963.
11. Лаптева Л. Йозеф Добровский как родоначальник критического изучения источников Чешской истории / Людмила Лаптева // Петербургские славянские и балканские исследования. – 2007. – №1/2.
12. Моисеева Н. Т., Крбец М. М. Йозеф Добровский и Россия. Памятники русской культуры XI – XVIII веков в изучении чешского слависта / Н. Т. Моисеева, М. М. Крбец. – Л., 1990.
13. Францев В. А. Очерки по истории чешского возрождения / В. А. Францев. – Варшава, 1902.
14. Снегирев И. А. Йосиф Добровский. Его жизнь, учено-литературные труды и заслуги для славяноведения / И. А. Снегирев. – Казань, 1884.

ТЕМА 7: Історіографія історії Словаччини

Особливості суспільно-політичного розвитку Словаччини в умовах соціального та подвійного національного гноблення. Значення «будителів» у процесі формування національної свідомості словацького народу. Історичні

дослідження Ю. Папанека та Ю. Склена. Виникнення та діяльність словацьких наукових товариств. Славістичні дослідження. Праці Й. Шафарика. Становлення позитивістських засад історичної науки в Словаччині в 20-30-х роках ХХ ст. Особливості розвитку історичної науки в другій половині ХХ ст. Словацьке національне повстання та трактування подій періоду Другої світової війни. Г. Гусак. Проблематика історичних досліджень в сучасній словацькій історіографії.

План семінарського заняття №10

1. Особливості політичного розвитку словацьких земель та факторів, які впливали на формування історичних знань.
2. Просвітницький напрямок в історіографії Словаччини.
3. Романтичний напрямок в словацькій історіографії.
4. Характеристика позитивістського напрямку.
5. Особливості розвитку історичної науки в Словаччині у ХХ ст.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати тему за вказаними питаннями.
2. Записати визначення основних понять.

Основні терміни та поняття: історичні джерела, хроніка, рух будителів, методи історичного пізнання, романтизм, просвітництво, позитивізм, мадяризація, чехословакізм.

1. Тарас Шевченко присвятив вірш «Єретик» словацькому історику:

- А) П.Шафарику; Б) Т.Масарику;
В) В.Томеку; Г) Й.Пекаржу;

2. Хто автор праці «Історія слов'янської мови та літератури всіма наріччями»?

- А) Т.Масарик; Б) Я.Коллар;
В) Г.Добнер; Г) П.Шафарик;

3. Найвидатнішим представником романтичного напрямку в словацькій історіографії був...:

- А) Ф.Палацкий; Б) П.Шафарик;
В) Я.Голла; Г) В.Томек;

4. У якій праці Ю. Папанек висловлював думку про автохтонність словаків, як гілки єдиної слов'янської сім'ї?

- А) «Словацьке національне повстання»;
Б) «Історія словацького народу»;
В) «Найдавніше становище Моравії та перший прихід угорців і напад на неї»;
Г) «Слов'янська етнографія»;

5. Назвіть автора праці «Найдавніше становище Моравії та перший прихід угорців і напад на неї» (1764 р.):

- А) Ю. Папанек; Б) П.Шафарик;
В) Я.Голл; Г) Ю. Скленар;

6. У якому році було створено Словацьке наукове товариство в Тарнаві, яке стало науковим центром дослідження з історії?

- A) 1801 p.; Б) 1765 p.;
B) 1789 p.; Г) 1798 p.;

7. З якого часу панівною течією в словацькій історіографії був романтизм?

- А) з 20-х рр. XIX ст.; Б) з 30-х рр. XIX ст.;
В) другої половини XIX ст.; Г) поч. XX ст.;

8. Коли була видана праця П. Шафарика «Слов'янська етнографія»?

- A) 1856 p.; Б) 1840 p.;
B) 1863 p.; Г) 1842 p.

9. Хто з представників словацької історіографії видавав часопис «Словацький літопис» 1876-1882 рр.?

- А) Ю. Ботто; Б) Й. Гурбан;
В) Ф. Сасінек; Г) Б. Варсік;

10. Коли було створено культурно-наукове просвітнє товариство Матица (Матінка) Словацька?

- A) 1863 p.; Б) 1868 p;
B) 1882 p; Г) 1890 p.;

11. Розвиток позитивізму в словацькій історіографії?

- А) II пол. XIX ст.; Б) 20-30 pp. XX ст.;
В) 50-ті pp. XX ст.; Г) 80-ті pp. XX ст.;

12. Коли було створено Словацьку академію наук?

- A) 1918 p.; Б) 1925 p.;
B) 1948 p.; Г) 1953 p.;

13. На основі наведених даних визначте про кого йдеться:

Д) 1826 р. вийшла праця «Історія слов'янської мови та літератури всіма наріччями», в якій він доводив індоєвропейське походження слов'ян та їх помітний внесок в світову культуру. В цій праці вперше науково обґрунтував самостійність словацької мови. Автор праці «Слов'янські старожитності», опублікованої 1842 р.

II) Цей дослідник створив цілісну концепцію історії Словаччини. В двотомній праці «Словаки, розвиток їх національної самосвідомості» доводив самотність словаків, висвітлював найяскравіші сторінки політичної історії словацького народу.

14. Встановіть співвідношення істориків і їх праць:

1. П. Шафарик; А) «Історія слов'янського народу»;

2. Ю. Склена́р;	Б) «Слов'янські старожитності», «Слов'янська етнографія»;
3. Ю. Папанек;	В) «Чому нас вчить історія?»;
4. Й. Гурбан;	Г) «До історії словацького робітничого руху»;
	Д) «Найдавніше становище Моравії та перший прихід угорців і напад на неї»;

15. З поданого переліку виберіть трьох представників словацької історіографії.

1) Я.Коллар;	2) І.Шишманов;	3) Г.Добнер;
4) П.Мутафчієв;	5) В.Смоленський;	6) М.Дринов;
7) В.Пічета;	8) К.Харлампович;	9) Ф.Палацкий;
10) Б.Варсік;	11) Ю.Папанек;	12) О.Турчинович;

Контрольні питання до теми:

1. Назвіть період розквіту позитивізму в словацькій історіографії?
2. Як називалась програма словацького національного руху, сформована 1861 р.?
3. Назвіть представників словацької історіографії II половини XIX – початку XX ст.?
4. Наукові центри вивчення словацької історії 20-30-х рр. XX ст.?
5. Назвіть представників позитивізму в словацькій історіографії.
6. Внесок П. Й. Шафарика в розвиток історичної науки в Словаччині.
7. Назвіть періодичні видання в Словаччині XIX ст.?
8. У якому році було створено Словацьку академію наук?
9. Охарактеризуйте науковий доробок Мілоша Госіоровського.
10. Хто автор праць «Словаки, розвиток їх національної самосвідомості», «Коротка історія словаків»?
11. Коли було створено Наукове товариство імені П. Й. Шафарика в Братиславі?

Підготуйте доповідь або реферат на обрану тему:

1. Становлення словацької історіографії.
2. Внесок П. Й. Шафарика в словацьку історіографію.
3. Особливості словацького національного відродження.
4. Наукова періодика Словаччини II пол. XIX – поч. XX ст.

Література:

Основна література

1. Историография истории южных и западных славян. – М., 1987.
2. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки. – М., 1990.

3. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів / Леонід Зашкільняк. – Львів: ПАІС, 2007.
4. Марьина В. В. Чехословацкая, чешская и словацкая историография до и после «бархатной революции» 1989 г. / В. Марьина // Новая и новейшая история. – М., 2002. – №3.
5. Мотрук С. Нові тенденції у розвитку чеської та словацької історіографії в 90-х роках ХХ ст. / С. Мотрук // Історія та історіографія в Європі. – К., 2003. – Вип. 1-2.

Додаткова література:

6. Мыльников А. С. Павел Шафарик – выдающийся учёный-славист / А. С. Мыльников. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1963.
7. Францев В. А. Очерки по истории чешского возрождения / В. А. Францев. – Варшава, 1902.
8. Шапиро А.Л. Историография с древнейших времен до 1917 года / А. Л. Шапиро. – СПб., 1993.
9. Ягич И. В. История славянской филологии / И. В. Ягич. – М., 2003.

ТЕМИ КУРСОВИХ, ДИПЛОМНИХ, МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ

1. «Гуситська хроніка» та інші пізньосередньовічні історичні праці.
2. Чешські будителі.
3. Паісій Хілендарський і початок болгарського Відродження.
4. Романтизм, його польський, білоруський, чеський, словацький еталони.
5. Чеський романтизм: Ф. Палацький та його дослідження.
6. Становлення словацької історіографії.
7. Романтизм і національно-визвольні рухи в Польщі.
8. І. Лелевель і його школа.
9. Російська полоністика II половини XIX ст.
10. Тенденції розвитку чеської історичної науки II половини XIX ст.
11. Й. Пекарж і його місце в розвитку чеської історіографії.
12. Просвітництво в польській історіографії.
13. Розвиток історичної науки в Польщі в першій половині XIX ст.
14. Позитивізм в польській історичній науці.
15. Особливості розвитку історичної науки у відновленій польській державі у міжвоєнний період.
16. Історіографія Польської Народної республіки (1989-2013 рр.)
17. «Сарматський міф» в польській історіографії.
18. Краківська школа в польській історіографії.
19. Варшавська школа в польській історіографії.
20. Історичний доробок Г. Коллонтая.
21. Навчальні заклади та культурні центри розвитку історичної науки в XIX ст.
22. Неоромантизм в Польщі.
23. Історичні праці Я. Длугоша та М. Стрийковського.
24. Польська історіографія про польсько-українські взаємини.
25. Тадеуш Чацький і наш край.
26. Польська історіографія про історію Волині.
27. Сентименталізм в історіографії. М. Погодін.
28. Роль особистості в історіографії XIX ст.
29. Історичні концепції слов'янофілів.
30. Державницька школа в російській історіографії.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ
з курсу «Історіографія історії слов'янських народів»

1. Визначте предмет навчального курсу «Історіографія слов'янських народів».
2. Розкрийте завдання історіографії як науки.
3. Охарактеризуйте об'єкти історіографічних досліджень.
4. Охарактеризуйте джерельну базу історіографії.
5. Проаналізуйте етапи розвитку історичної науки у слов'янських країнах.
6. Охарактеризуйте методи історіографічних досліджень
7. Охарактеризуйте принципи історіографічних досліджень
8. Охарактеризуйте понятійний апарат історіографії.
9. Охарактеризуйте фактори, котрі сприяли формуванню історичної думки в Білорусі.
10. Охарактеризуйте західноруські (білоруські) літописи.
11. Охарактеризуйте ідеологічну спрямованість білоруських літописів.
12. Охарактеризуйте історичні праці М. Кояловича.
13. Охарактеризуйте течію «західнорусизму» в білоруській історіографії.
14. Полонофільський напрямок в білоруській історіографії.
15. Охарактеризуйте історичні праці М. Любавського.
16. Охарактеризуйте історичні погляди білоруських народників.
17. Охарактеризуйте основні ідеї історичних праць В. Ластовського, зокрема працю «Коротка історія Білорусії».
18. Охарактеризуйте теорію «золотого віку» в білоруській історіографії.
19. Охарактеризуйте історичні праці В. Пічети.
20. Охарактеризуйте історичні погляди М. Довнар-Запольського.
21. Сталінські репресії проти білоруських істориків.
22. Охарактеризуйте розвиток історичної науки в Білорусії у 1920/30-х роках.
23. Назвіть і охарактеризуйте діяльність основних наукових центрів історичної науки в Білорусі.
24. Викладіть суть документу «Тези про основні питання історії БРСР», його ідеологічну спрямованість.
25. Назвіть основні напрямки історичних досліджень з 90-х рр. XX ст.
26. Літописання на ранніх етапах формування Російської держави.
27. Заснування та напрямки діяльності Російської АН.
28. М. Ломоносов і його боротьба з норманською теорією.
29. Історичні дослідження М. Карамзіна.
30. Історичні погляди Г. Ф. Міллера.
31. Державницька школа в російській історіографії.
32. С. М. Соловйов і його роль у розвитку історичної науки.
33. Історичні концепції М. Г. Чернишевського та П. М. Мілюкова.

34. Радянська історична наука.
35. Періодика в Росії 40-80-х рр. XX ст.
36. Напрямки історичних досліджень в російській історіографії наприкінці XX – поч. XXI ст.
37. Розвиток історичного джерелознавства: О. Шахматов.
38. Охарактеризуйте рух «будителів» у слов'янських країнах та його вплив на становлення історичної науки.
39. Охарактеризуйте умови становлення історичної науки в Болгарії у другій половині XVIII ст.
40. Охарактеризуйте романтичний напрям в болгарській історіографії.
41. Охарактеризуйте історичні праці П. Хілендарського та С. Врачанського.
42. Внесок М. Дринова у розвиток болгарської історіографії.
43. Історичні дослідження Юрія Венеліна.
44. Охарактеризуйте ліберальний напрям в болгарській історіографії.
45. Назвіть наукові центри історичних досліджень у Болгарії.
46. Охарактеризуйте позитивістський напрям в болгарській історіографії.
47. Історичні дослідження І. Шишманова.
48. Історичні дослідження В. Златарського.
49. Розвиток болгарської історіографії у період між світовими війнами.
50. Розвиток болгарської історіографії після Другої світової війни.
51. Історичні праці Д. Благоева.
52. Поширення ідей Просвітництва у Польщі.
53. Польська історіографія наприкінці XVIII ст.
54. Охарактеризуйте історичні праці Г. Коллонтая.
55. Історичні погляди С. Сташиця.
56. Історичні дослідження в рамках Варшавського товариства приятелів наук.
57. Охарактеризуйте поглядів поміркованої течії в історіографії польського просвітництва.
58. Охарактеризуйте історичні праці Т. Чацького.
59. Охарактеризуйте романтичний напрям в польській історіографії
60. Історичні праці Й. Лелевеля
61. Історія України в дослідженнях польських істориків першої половини XIX ст.
62. Становлення позитивізму в польській історіографії
63. Наукові історичні школи в польській історіографії у другій половині XIX ст.
64. Охарактеризуйте історичні праці представників Краківської школи.
65. Охарактеризуйте історичні праці представників Варшавської школи
66. Охарактеризуйте історичні праці представників Львівської школи
67. Охарактеризуйте розвиток історичної науки у відновленій польській державі у міжвоєнний період.
68. Санаційний напрям в історіографії: проблематика, основні представники.

69. Охарактеризуйте Марксистський напрямок в польській історіографії.
70. Науковий доробок Яна Длугоша і Матея (Матвія) Стрийковського.
71. Історичні погляди Адама Нарушевича.
72. Назвіть основні напрямки історичних досліджень в сучасній Польщі.
73. Особливості становлення історичної науки в Чехії
74. Особливості становлення історичної науки у Словаччині.
75. Просвітницький напрямок в історіографії Чехії.
76. Просвітницький напрямок в історіографії Словаччини.
77. Романтичний напрямок в чеській історіографії.
78. Наукова спадщина Ф. Палацкого.
79. Історичні дослідження Т. Масарика.
80. Позитивізм в чеській історичній науці.
81. Романтичний напрямок в словацькій історіографії
82. Історичні праці Й. Шафарика.
83. Розвиток чеської історіографії у XX ст.
84. Позитивізм в Словацькій історіографії.
85. Марксистський напрямок в історіографії історії Словаччини.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З КУРСУ «ІСТОРІОГРАФІЯ ІСТОРІЇ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ»

1. Скільки томів налічує «Історія государства Российского»?
А) 7; Б) 10; В) 12; Г) 18;
2. Оберіть правильну відповідь. Історіографом називався:
А) Дослідник минулого;
Б) Літописець;
В) Людину, якій присвячувались історичні твори;
Г) Ваш варіант _____;
3. Хто був засновником течії «західнорусизму» в білоруській історіографії?
А) В.Коялович; Б) В.Тяпинський;
В) Й.Семашко; Г) І.Данилович;
4. Назвіть польських істориків другої половини ХІХ ст.?
А) Ю.Шуйський, М.Бобжинський;
Б) А.Нарушевич, Ю.Немцевич
В) О.Гурка, В.Конопчинський;
Г) Я.Длугош, М.Стрийковський;
5. Коли було створено Чеську академію наук?
А) 1875 р.; Б) 1892 р.;
В) 1901 р.; Г) 1994 р.;
6. Хто відносився до романтичного напрямку в болгарській історіографії:
А) П.Хілендарський, С.Врачанський; Б) Д.Благоев, В.Димитров;
В) С.Палаузов, Г.Раковський; Г) Л.Каравелов, З.Стоянов;
7. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:
1) П.Хілендарський; А) «Історія слов'янської мови та літератури всіма
наріччями»;
2) Й.Шафарик; Б) «Яким повинен бути історик»;
3) М.Дринов; В) «Історія слов'яноболгарська»;
4) Й.Лелевель; Г) «Заселення Балканського півострова слов'янами»;
Д) «Записки про болгарські повстання»;
8. Визначте синонім до поняття «історіографія»:
А) Історіософія; Б) Історіологія;
В) Історія історичної науки; Г) Історіоведення;
9. Що є предметом історіографії історії Білорусії?
А) Історична думка Білорусії та історичні джерела;
Б) Історія вивчення вітчизняної історії у вітчизняній науці Білорусії;
В) Біографії істориків;
Г) Все вище перелічене;
10. Цей відомий історик був одним з засновників історіографічної науки?
А) М. Довнар-Запольський; Б) В. Пічета;
В) М. Нікольський; Г) М. Коялович;
11. Які з названих літописів відносяться до західноруських (білоруських)?
А) Супрасльський, Биховця, Баркулабівський;
Б) Хроніка Жемантійська, Новгородський;

- В) Повість минулих літ, Галицько-Волинський;
Г) Тихвінський, Лаврентіївський;
12. Хто був засновником Львівської школи в польській історіографії?
А) Ю.Шуйський; Б) О.Яблоновський;
В) К.Ліске; Г) Ю.Ролле;
13. Хто з перелічених істориків 1952 р. очолив Чехословацьку академію наук?
А) Т.Масарик; Б) З.Неєдлі;
В) Й.Лелевель; Г) Л.Нідерле;
14. Кому належить періодизація чеської історіографії, де в основу покладено гусизм?
А) Г. Добнер; Б) Я.Голл;
В) Ф. Палацкий; Г) Т.Масарик;
15. Визначте зайвий із нижче перелічених періодів розвитку історіографії історії Білорусії:
А) Літописний;
Б) Дворянський;
В) «Сталінська директивна історіографія»;
Г) «Історіографія епохи Перебудови»;
16. Що називають діаріушем?
А) Щоденники, які вели королі Речі Посполитої, в яких вони відображали події з особистого життя, тогочасні значні політичні події;
Б) Щоденники шляхти, в яких відображались факти особистого життя , тогочасні значні політичні події;
В) Історичні хроніки, які велись в православних монастирях на території Білорусії;
Г) Ваш варіант;
17. Найвідоміша праця Адама Нарушевича?
А) «Життя Яна Кароля Ходкевича»;
Б) «Історія польського народу»;
В) «Зауваження про джерела історичних досліджень»;
Г) «Людський рід»;
18. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:
1) Г.Коллонтай; А) «Історія Білорусі»;
2) Ю.Папанек; Б) «Історія слов'янського народу»;
3) Й.Добровський; В) «Історія чеської мови та літератури»;
4) М.Довнар-Запольський; Г) «Критичний розгляд основ історії про початок роду людського»;
Д) «Записки про болгарські повстання»;
19. Відмітьте, яку спрямованість мала праця О.Турчинова «Огляд історії Білорусі з найдавніших часів»?
А) полонофільський; Б) русофільський;
В) українофільський; Г) литовський;
20. Коли в польській історіографії сформувався «неоромантичний» напрямок?
А) на початку XIX ст.; Б) в середині XIX ст.;
В) на початку XX ст.; Г) в середині XX ст.;

21. Тарас Шевченко присвятив вірш «Єретик» словацькому історику:
А) П.Шафарику; Б) Т.Масарику;
В) В.Томеку; Г) Й.Пекаржу;
22. Кого відносять до «Краківської школи»
А) В. Калінка; Б) Я. Голл;
В) Ф. Езерський; Г) Т. Чацкий;
23. Хто автор монографії «Внутрішня політика Польщі за Станіслава-Августа»?
А) І. Лелевель; Б) Т. Корзон;
В) Ю. Немцевич; Г) Р.Люксембург;
24. Авторство книги «О Западной России» належить...
А) М. Погодін; Б) С. Богуш-Сестренцевич;
В) В. Татищев; Г) М.Коялович;
25. Хто з нижче перелічених не належить до романтичного напрямку в болгарській історіографії?
А) М.Дринов; Б) П.Хілендарський;
В) В.Апрілов; Г) І.Шишманов;
26. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:
1) Ю. Венелін; А) «З минулого болгарського народу»;
2) Д. Благоєв; Б) «Заселення Кошицької котловини»;
3) О.Бальцер; В) «Древние и нынешние болгаре»;
4) Б.Варсік; Г) «Королівство Польське 1295-1370 рр.»;
Д) «Економічна історія Польщі»;
27. Тезу про «дві злі сили» в білоруській історії сформулювали:
А) білоруські народники; Б) російські слов'янофіли;
В) польські історики; Г) російські західники;
28. Кому належать праці «Історика», «Яким повинен бути історик»?
А) Г.Коллонтаю; Б) Т.Чацькому;
В) І.Лелевелю; Г) Е.Морачевському;
29. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:
1) Ю.Папанек; А) «Коротка історія Чехії»;
2) С. Сташиць; Б) «З минулого болгарського народу»;
3) Д.Благоєв; В) «Історія слов'янського народу»;
4) Ф. Пелцл; Г) «Людський рід»;
Д) «Історія Польщі»;
30. Петербурзька археографічна комісія була Створена в ...
А) 1834 р.; Б) 1843 р.;
В) 1841 р.; Г) 1832 р.;
31. Кого вважають засновниками теорії «официальной народности»?
А) М. Устрялов; Б) М. Погодін;
В) С.Шевирев; Г) С. Уваров;
32. Коли був закритий Віленський університет?
А) 1832 р.; Б) 1865 р.;
В) 1866 р.; Г) 1854 р.;
33. «Дві злі сили» в білоруській історії це...
А) польська та московська; Б) литовська та німецька;

Д) «Чеське питання»;

45. Вкажіть головну ідейну думку праці Я.Карського «Білоруси»;

А) Білорусія – частина московської держави;

Б) Білорусія – частина польської держави;

В) Білорусія – частина литовської держави;

Г) Білоруси – самобутній слов'янський народ;

46. Хто був першим президентом Білоруської АН?

А) В. Пічета;

Б) М. Довнар-Запольський;

В) В. Ігнатівський;

Г) Е. Корнійчук;

47. Когда была издана «Гісторыя Беларускай ССР» в 5 тт.

А) 1955-1958 рр.;

Б) 1961 р.;

В) 1972-1975 рр.;

Г) 1984 р.;

48. Автор монографії «Білоруський народ у Вітчизняній війні 1812 р.» (1962 р.)?

А) Е. Корнійчук;

Б) В. Ігнатівський;

В) С. Самбук;

Г) Н. Махнач;

49. Хто з істориків був засновником Софійського університету?

А) І.Шишманов;

Б) П.Хілендарський;

В) Г.Раковський;

Г) Д.Страшнімов;

50. Хто автор «Історії слов'янської мови та літератури всіма нарідччями»?

А) Т.Масарик;

Б) Я.Коллар;

В) Г.Добнер;

Г) П.Шафарик;

51. Хто з польських істориків брав участь у розробці Конституції 1791 р. та повстанні 1794 р.?

А) Й.Лелевель;

Б) Г.Коллонтай;

В) О.Бальцер;

Г) В.Токаж;

52. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:

1) Т.Масарик;

А) «Польща, що відроджується»; «Польща середніх віків»;

2) І.Лелевель;

Б) «Ян Гус»; «Чеське питання»;

3) В.Калінка;

В) «Чеські кадастри. 1654-1780 рр.»;

4) Й. Пекарж;

Г) «Історія чеської мови та літератури»;

Д) «Галичина та Краків під австрійською владою»;

53. В працях якого історика проводилась думка про історичні права Російської імперії на Білорусію?

А) М. Довнар-Запольського;

Б) В. Стукаліча;

В) М. Кояловича;

Г) Білоруських народників;

54. Кого вважають засновником романтичного напрямку в болгарській історіографії?

А) С. Врачанський;

Б) П.Хілендарський;

В) Й.Лелевель;

Г) Ю. Гуци-Венелін;

55. Скільки томів в «Енциклопедії історії Білорусії»?

А) 4;

Б) 5;

В) 6;

Г) 10;

56. Автор праці «Коротка історія Чехії», перший професор чеської мови та літератури в університеті Праги?

- А) Г. Добнер; Б) Ф. Пелцл;
В) Ф. Палацький; Г) З. Неєдлі;
57. Визначте, хто був засновником і керівником «Матіци (матінки) чеської», редактор «Часопису чеського музею», секретарем Королівського чеського товариства наук?
- А) Ф. Палацький; Б) Г. Добнер;
В) Ф. Пелцл; Г) В. Томек;
58. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:
- 1) Й.Добровський; А) «Західно-галицьке село наприкінці ХІХ ст.»;
2) Ф.Буяк; Б) «Промисловий розвиток Польщі»;
3) Й.Гурбан; В) «Історія чеської мови та літератури»;
4) Р. Люксембург; Г) «Чого нас вчить історія»;
Д) «До історії словацького робітничого руху»;
59. У 1925 р. цей історик підготував підручник «Історія Білорусії», але влада вважала цей підручник шкідливим. Він був надрукований у 1994 р...
- А) М.Довнар-Запольський; Б) Й. Семашко;
В) М.Грушевський; Г) Я.Длугош;
60. Хто був засновником консервативного напрямку в чеській історіографії?
- А) Й.Лелевель; Б) Ф.Палацький;
В) Я.Коллар; Г) Б.Табліц;
61. Скільки томів мала праця Ф. Палацького «Історія чеського народу в Чехії та Моравії»?
- А) 2; Б) 4; В) 5; Г) 7;
62. Коли було утворене Товариство чехословацьких істориків?
- А) 1918 р.;Б) 1935 р.;В) 1938 р.;Г) 1946 р.;
63. Засновник позитивістської школи в чеській історіографії?
- А) З. Неєдлі; Б) Г. Добнер;
В) Я. Голл; Г) В. Томек;
64. При якому університеті функціонує товариство болгарської культури ім. М. Дринова?
- А) Харківському; Б) Одеському;
В) Київському; Г) Московському;
65. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:
- 1) М. Госіоровський; А) «Історія Польщі»;
2) Ю.Шуйський; Б) «Історія Чеської мови та літератури»;
3) Й.Добровський; В) «Князь Юзеф Понятовський»;
4)С.Радев; Г) «До історії словацького робітничого руху»;
Д) «Будівничі сучасної Болгарії»;
66. У якій праці Ю. Папанека висловлювалась думка про автохтонність словаків, як гілки єдиної слов'янської сім'ї.
- А) «Словацьке національне повстання»;
Б) «Історія слов'янського народу»;
В) «Найдавніше становище Моравії та перший прихід угорців і напад на неї»;
Г) «Слов'янська етнографія»;

Б) Ибрагимовский, А. И. / Ибрагимовский, А. И.

77. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:

1) В.Суровецький;	А) «Історія гусистської пісні в Чехії»;
2) З.Неєдлі;	Б) «Дослідження початків слов'янських народів»;
3) В. Типкова-Заїмова;	В) «Огляд історії Білорусії з найдавніших часів»;
4) О.Турчинович;	Г) «Навали та етнічні зміни на Балканах в VI-VII ст.»;
	Д) «Внутрішня політика Польщі за Станіслава Августа»;

78. Хто належав до поміркованого напрямку в польській просвітницькій історіографії?

- А) Г.Коллонтай; С.Сташиць;
- Б) А.Нарушевич, Ю.Немцевич;
- В) С. Твардовський; В.Коховський;
- Г) Й.Лелевель, Ф.Морачевський;

79. Засновником позитивістського напрямку в чеській історіографії є:

- А) Я.Голл; Б) Й.Пекарж;
- В) П.Хілендарський; Г) К.Крофт;

80. У якому році було засновано Польське історичне товариство?

- А) 1989 р; Б) 1925 р;
- В) 1918 р.; Г) 2005 р.;

81. Коли було створено культурно-наукове просвітнє товариство Матіца (Матінка) Словацька?

- А) 1863 р.; Б) 1868 р.;
- В) 1882 р.; Г) 1890 р.;

82. Розвиток позитивізму в словацькій історіографії?

- А) II пол. XIX ст.; Б) 20-30 рр. XX ст.;
- В) 50-ті рр. XX ст.; Г) 80-ті рр. XX ст.;

83. Коли було створено Словацьку академію наук?

- А) 1948 р.; Б) 1953р.;
- В) 1968 р.; Г) 1974 р.;

84. З яким болгарським істориком пов'язана діяльність з Харківським національним університетом імені В. Н. Каразіна?

- А) І.Шишманов;
- Б) В.Каразін;
- В) М.Дринов;
- Г) Ю.Гуци-Венелін;

85. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:

1) К.Харлампович;	А) «Білоруси: короткий нарис сучасності»;
2) П.Шафарик;	Б) «Історія Польської Речі Посполитої»;
3) Е.Морачевський;	В) «Бібліографія чеської історії»;
4) Ч.Зібрт;	Г) «Слов'янські старожитності»;
	Д) «Західно-російські православні школи XVI – початку XVII ст.»;

86. Назвіть автора книги «История государства Российского»?

- А) М. П. Погодін;

Б) М. В. Ломоносов;

В) М. М. Карамзін;

Г) С. М. Соловйов;

87. Хто був основоположником «норманської теорії»?

88. А) М. В. Ломоносов;

Б) Г. З. Байєр;

В) В. О. Ключевський;

Г) А. Л. Шлецер;

89. Хто з російських учених виступив з критикою дисертації Г. Ф. Міллера «Происхождение имени и народа российского»?

90. А) Г. З. Байєр;

Б) М. В. Ломоносов;

В) М. В. Довнар-Запольський;

Г) М. М. Щербатов;

89. Коли було засновано Варшавське товариство приятелів наук?

А) 1795 р.;

Б) 1800 р.;

В) 1832 р.;

Г) 1848 р.;

90. Л. Нідерле досліджував:

А) Історію гуситських рухів; Б) Давню історію слов'ян;

В) Історію Франції; Г) Історію соціалістичної Чехії;

91. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:

1) К. Кофта; А) «Епохи чеської історії»;

2) П. Мутафчієв; Б) «Литовська церковна унія»;

3) М. Коялович; В) «Жижка та гуситська революція»;

4) М. Кропілак; Г) «Історія болгарського народу»;

Д) «Словацьке національне повстання»;

92. Назвіть навчальний заклад, який був важливим осередком польських історичних досліджень?

А) Кременецька гімназія;

Б) Київська гімназія;

В) Вінницька гімназія;

Г) Житомирська гімназія;

93. Провідним ученим історико-соціологічного напрямку в чеській історіографії був:

А) Т. Масарик;

Б) Д. Благоев;

В) Л. Нідерле;

Г) Й. Гурбан;

94. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:

1) Г. Гусак; А) «Доба Казимира Великого»;

2) К. Шайноха; Б) «Свідчення про Словацьке національне повстання»;

3) А. Резек; В) «Князь Борис Перший. Болгарія в II пол. IX ст.»;

4) В. Гюзелев; Г) «З проблем устрою Польщі»;

Д) «Історія Чехії та Моравії нового часу»;

95. Назвіть представників романтичного напрямку в польській історіографії:

А) Й. Лелевель; К. Шайноха;

Б) Г. Коллонтай, С. Сташиць;

В) А. Нарушевич; Ю. Немцевич;

Г) Я. Длугош, М. Стрийковський;

96. У якому році був заснований Чеський музей у Празі?

- А) 1800 р.;
- Б) 1818 р.;
- В) 1850 р.;
- Г) 1900 р.;

97. Встановіть співвідношення між істориками та їх працями:

1) Г.Бакалов;	А) «Меморіал» («Основи білоруської державності»);
2) М.Довнар-Запольський;	Б) «Наші революціонери»;
3) Ю.Папанек	В) «Промисловий розвиток Польщі»;
4) Ф.Буяк	Г) «Історія слов'янського народу»;
	Д) «Західно-галицьке село наприкінці ХІХ ст.»;

98. Кому належить цитата «Россия основалась победами и единоначалием, гибла от разновластия, а спасалась мудрым самодержавием?»?

- А) М. Погодін;
- Б) М. Карамзін;
- В) К. Кавелін;
- Г) С. Соловйов;

99. Коли була прийнята постанова ЦК ВКП (б) «О преподавании гражданской истории в школах СССР»?

- А) травень 1930 р.;
- Б) травень 1934 р.;
- В) травень 1938 р.;
- Г) травень 1939 р.;

100. Хто з польських дослідників створив періодизацію історії Польщі, де в основі покладено поняття «національного духу»?

- А) Т. Чацький;
- Б) Г. Коллонтай;
- В) І. Лелевель;
- Г) С. Сташиць;

Навчальне видання

Маркевич Оксана Валентинівна

Методичні рекомендації до виконання семінарських занять з курсу
„Історіографія історії слов'янських народів” для студентів історичного
факультету

Оформлення випускних відомостей здійснюється видавництвом:

Підп. до друку 2014.

Формат 60x84/16. Папір офсетний Гарнітура Times New Roman Суг. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. Обл.-вид. арк.

Наклад 100 пр.

Зам. №

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ЖТ № 10 від 07.12.2004 р.

електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua